

Зрибнєва І.П.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу, інновацій та регіонального розвитку,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Zrybnieva Iryna

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

**КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ФОРМУЄТЬСЯ НА МАКРО- І МІКРОРІВНІ**

**THE CONCEPT OF BUILDING OF ECONOMIC ENSURING POLICY
THE COMPETITIVENESS OF INNOVATIVE BUSINESSES
IS FORMED AT THE MACRO AND MICRO LEVELS**

В умовах розвитку ринкових відносин, зростаючої невизначеності і ризику високий рівень конкурентоспроможності підприємства у значній мірі залежить від рівня його інноваційної активності. В даній статті автор охарактеризував фактори, які впливають на формування конкурентного потенціалу суб'єктів інноваційного підприємництва, здійснив їх класифікацію. На його думку, конкурентоспроможність суб'єктів інноваційного підприємництва залежить, перш за все, від економічного стану, що досягається за допомогою економічної стратегії (політики). Економічна політика забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва формується як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні. При цьому на кожному рівні управління необхідний особливий організаційно-економічний підхід, що забезпечує перетворення наявних ресурсів в конкурентні переваги за рахунок використання тих чи інших компетенцій. Автор приходять до висновку, що досягнення конкурентних переваг на ринку в майбутньому і висока конкурентоспроможність підприємства в довгостроковому періоді можливі завдяки ефективному використанню ресурсного потенціалу, високим стратегічним можливостям відтворення ресурсного потенціалу, стратегічної маркетингової спрямованості товарної пропозиції.

Ключові слова: концепція, конкурентоспроможність, фактори, макрорівень, мікрорівень, кластерна форма.

В условиях развития рыночных отношений, растущей неопределенности и риска высокий уровень конкурентоспособности предприятия в значительной степени зависит от уровня его инновационной активности. В данной статье автор охарактеризовал факторы, влияющие на формирование конкурентного потенциала субъектов инновационного предпринимательства, совершил их классификацию. По его мнению, конкурентоспособность субъектов инновационного предпринимательства зависит, прежде всего, от экономического состояния, достигается с помощью экономической стратегии (политики). Экономическая политика обеспечения конкурентоспособности субъектов инновационного предпринимательства формируется как на макроэкономическом, так и на микроэкономическом уровне. При этом на каждом уровне управления необходим особый организационно-экономический подход, обеспечивающий преобразование имеющихся ресурсов в конкурентные преимущества за счет использования тех или иных компетенций. Автор приходит к выводу, что достижение конкурентных преимуществ на рынке в будущем и высокая конкурентоспособность предприятия в долгосрочном периоде возможны благодаря эффективному использованию ресурсного потенциала, высоким стратегическим возможностям воспроизводства ресурсного потенциала, стратегической маркетинговой направленности товарного предложения.

Ключевые слова: концепция, конкурентоспособность, факторы, макроуровень, микроуровень, кластерная форма.

With the development of market relations, growing uncertainty and risk, the high level of competitiveness of the enterprise largely depends on the level of its innovation activity. In this article the author described the factors influencing the formation of the competitive potential of the subjects of innovative entrepreneurship, carried out their classification. In his opinion, the competitiveness of innovative entrepreneurs depends primarily on the economic situation achieved through economic strategy (policy). The economic policy of ensuring the competitiveness of the subjects of innovative entrepreneurship is formed both at the macroeconomic and microeconomic level. At each level of management requires a special organizational and economic approach that ensures the transformation of available resources into competitive advantages through the use of certain competencies. The author concludes that the achievement of competitive advantages in the market in the future and high competitiveness of the enterprise in the long run are possible due to efficient use of resource potential, high strategic opportunities to reproduce resource potential, strategic marketing orientation of the product offer. With the growth of the dynamics of competitiveness of the studied subject of innovative entrepreneurship, it is necessary to determine its position in the internal environment, ie to identify how the current ability to compete corresponds to the opportunities present in the external environment. With declining dynamics (as an option – the lack of dynamics), including those obtained in the current assessment of competitiveness, it is necessary to first identify the reasons for the decline in the competitiveness of the subject of innovative entrepreneurship. Given that the

assessment of competitiveness integrates three key aspects, the reasons, respectively, can be social, economic or technological in nature (or be characterized by a combination of them). Competitiveness as an internal mechanism of effective activity of an economic entity transforms the market into a system of factors influencing the process of competition, thereby forming competitiveness in the field of a separate competitive field.

Key words: *concept, competitiveness, factors, macro level, micro level, cluster form.*

Постановка проблеми. Конкуреноспроможність як внутрішній механізм ефективної діяльності суб'єкта господарювання перетворює ринок в систему чинників, що впливають на процес конкурентної боротьби, тим самим формуючи конкуреноспроможність в сфері окремого конкурентного поля. На даний час існує необхідність в системному дослідженні інноваційної діяльності, визначенні її особливостей і розробки теоретичних і практичних аспектів з метою удосконалення конкуреноспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва на макро- та макрорівні.

Аналіз останніх досліджень. Концепцію побудови економічної політики забезпечення конкуреноспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва розглядали у своїх дослідженнях: В. Андрійчук, Ю. Бажал, Л. Безчасний, В.Беседін, С. Валдайцев, А. Гальчинський, В. Геєць, О. Дацій, М. Долішній, Н. Кондратьєв, Д. Крисанов, О. Лапко, Ю. Ніколенко, Ю. Пахомов, І. Продіус, Д. Стеченко, А. Сухоруков, В. Трегобчук, Д. Черваньов, А. Юзефович, М. Якубовський та інші.

Метою статті є дослідження концептуальних положень побудови економічної політики забезпечення конкуреноспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва.

Виклад основного матеріалу. Фактори, які впливають на формування конкурентного потенціалу, можуть сприяти, а можуть і протидіяти отриманню необхідних (необхідних) економічних і інших ефектів (підприємницьких рент) від ведення основної та інших видів діяльності суб'єктом інноваційного підприємництва.

Звертаючись до класифікації умов і факторів, що впливають на формування конкурентного потенціалу суб'єктів інноваційного підприємництва, необхідно відзначити, що єдиного класифікаційного підходу в даний час не існує. При цьому виділяють кілька основних підходів до класифікації в науковій вітчизняній і зарубіжній літературі.

Рух до мети на основі запропонованого алгоритму починається з формування аналітичних висновків за поточним рівнем конкуреноспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва відповідно до методики оцінки, викладеної вище. Існує два варіанти динаміки: підвищувальна динаміка інтегрованого показника, що характеризує конкуреноспроможність даного суб'єкта; низхідна динаміка інтегрованого показника, що характеризує конкуреноспроможність даного суб'єкта (як варіант – відсутність динамічних змін).

При зростанні динаміки конкуреноспроможності досліджуваного суб'єкта інноваційного підприємництва необхідно визначити його позиції у внутрішньому середовищі, тобто виявити, наскільки поточні здатнос-

ті до конкурування відповідають можливостям, присутнім у зовнішньому середовищі. При знижувальній динаміці (як варіант – відсутність динаміки), в тому числі отриманої в рамках поточної оцінки конкуреноспроможності, необхідно спочатку виявити причини зниження конкуреноспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва. З урахуванням того, що оцінка конкуреноспроможності інтегрує три ключові аспекти, причини, відповідно, можуть бути соціального, економічного або технологічного характеру (або характеризуватися їх сукупністю).

Отримані в результаті моніторингу дані будуть свідчити або про зростання конкуреноспроможності, або про зниження конкуреноспроможності (відсутності зростання динаміки). У першому випадку доцільний перехід до першого блоку заходів і процедур (реалізованих при наявності підвищувальної динаміки конкуреноспроможності), у другому випадку необхідне повернення на рівень визначення причин, що знижують конкуреноспроможність суб'єкта інноваційного підприємництва.

Виконання даних заходів, в свою чергу, забезпечить досягнення поставленої стратегічної мети розвитку суб'єкта (суб'єктів) інноваційного підприємництва (рис. 1).

Таким чином, розроблений алгоритм підвищення конкуреноспроможності, утворений двома блоками можливих заходів, процедур і рішень, враховує досягнутий рівень розвитку суб'єкта інноваційного підприємництва, а також його положення у зовнішньому середовищі (його конкурентні позиції). Це дозволяє конструювати послідовність подальших дій, спрямованих на досягнення поставленої мети (збереження стійкої динаміки розвитку і підвищення конкуреноспроможності суб'єкта інноваційного підприємництва).

Конкуреноспроможність суб'єктів інноваційного підприємництва залежить, перш за все, від економічного стану, що досягається за допомогою економічної стратегії (політики). Економічна політика забезпечення конкуреноспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва формується як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні. Ефективне управління економічною політикою забезпечення конкуреноспроможності суб'єктів підприємництва залежить від розробки та реалізації відповідних заходів як на макрорівні (рівні держави та її регіонів), так і на рівні самих суб'єктів підприємництва.

На макрорівні – з позицій забезпечення умов для розвитку сприятливого конкурентного середовища суб'єктів інноваційного підприємництва – можливо впровадження наступних заходів:

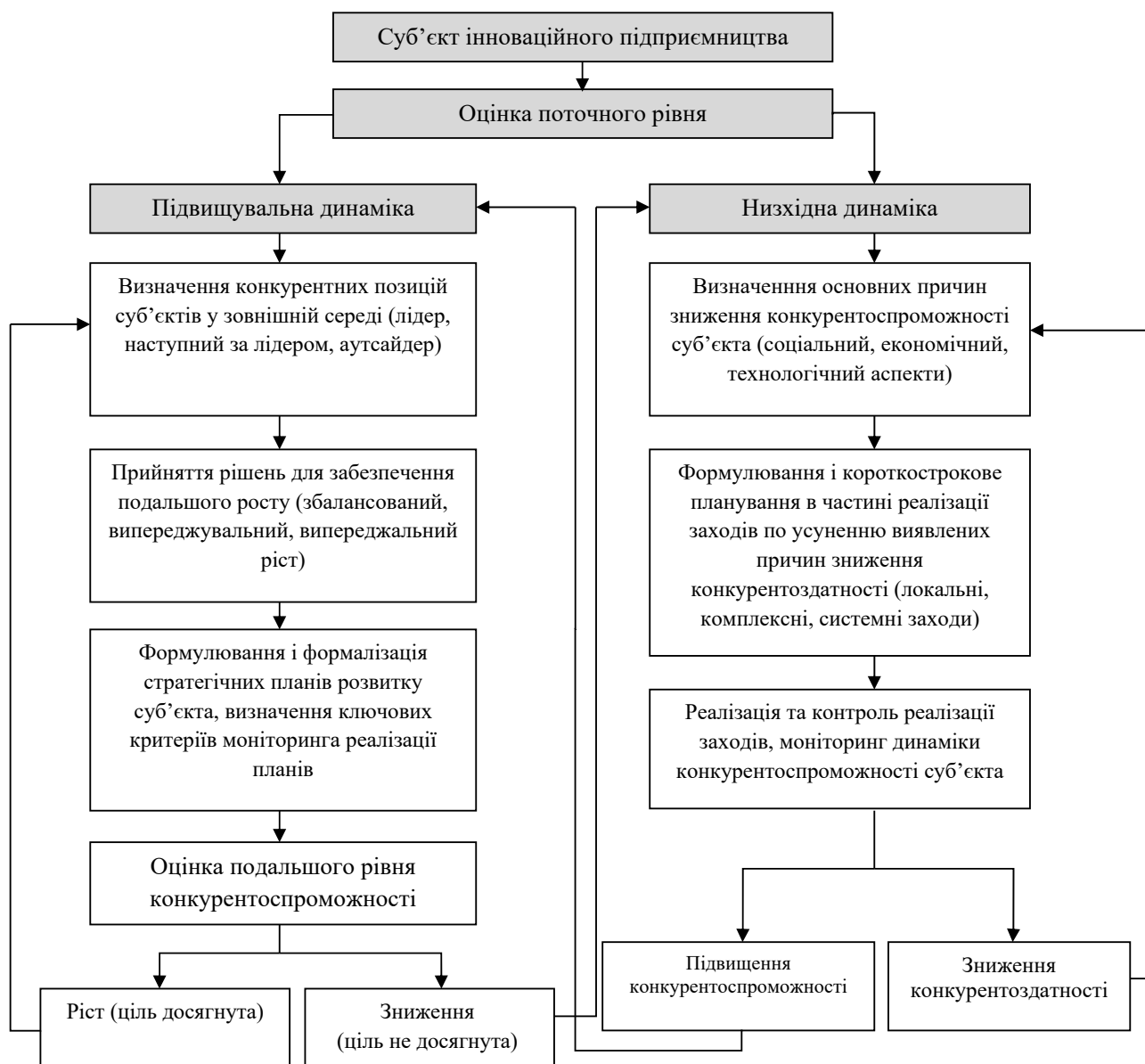

Рис. 1. Алгоритм підвищення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємства

Джерело: розроблено автором

1. На основі міжгалузевого балансу виробництва та розподілу продукції повинні здійснюватися прогностичні розрахунки показників їх динаміки і галузевої структури, відповідно до попиту на продукцію, грошовими доходами населення, експортними потребами держави і іншими факторами.

2. Посилення уваги до стану конкурентних відносин, вивчення стану конкурентного середовища з урахуванням факторів її формування, розробки і прийняття заходів щодо запобігання монополізації та стимулювання конкуренції. За період економічних перетворень в країні створена досить стабільна нормативно-правова база конкурентного законодавства.

3. Здійснення державних регулюючих, стимулюючих, контролюючих та інформаційних функцій в інвестиційній сфері. Державне регулювання інвестиційної

діяльності має здійснюватися шляхом створення сприятливих умов для її розвитку (вдосконалення системи оподаткування та кредитування, амортизаційної політики, захист інтересів інвесторів, надання пільг в користуванні землею та іншими природними ресурсами, розвиток фінансового лізингу).

4. Розробка механізму державної підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності, який сприяв би забезпеченню законодавчо встановлених нормативів бюджетного фінансування науки і науково-технічного прогресу; створення законодавчих умов, сприятливих для використання науково-технічних досягнень і забезпечують на їх основі виробництво конкурентоспроможної продукції; вжиття заходів для захисту інтелектуальної власності на вітчизняні винаходи і розробки на внутрішньому ринку і за кордоном.

5. У сфері розвитку зовнішньоекономічної діяльності необхідно: створення потужного національного ринку, гармонізація вітчизняного зовнішньоекономічного законодавства з вимогами СОТ. Ретельний аналіз наслідків вступу до СОТ для різних галузей і розробка контрзаходів у відповідь на можливі ризики від вступу.

6. Сприяння процесам реструктуризації та диверсифікації виробництва та оновлення матеріально-технічної бази на підприємствах.

На рівні території чи галузі – з позицій забезпечення умов для розвитку конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва різних категорій – необхідно створювати територіальні і галузевих кластери і сприяти їх функціонуванню.

З огляду на величезне значення переваг кластерної форми забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів підприємництва, з одного боку, а з іншого – ту обставину, що в світовій та вітчизняній практиці відсутній систематизований універсальний підхід до формування умов створення кластера, значний практичний інтерес представляє розробка методичного підходу щодо формування умов побудови і розвитку кластера.

Вітчизняними авторами переважно представляються приватні підходи до створення кластерів – з ухилом на особливості досліджуваної території або галузі. Також пропонуються заходи щодо створення регіональних кластерів з урахуванням безпосереднього залучення органів влади, тобто представляється модель створення кластерів переважно для підвищення економічного добробуту розвитку і тільки потім – для ефективної діяльності учасників кластера і підвищення їх конкурентоспроможності. На основі вивчення підходів до формування кластерів нами складена універсальна схема методичного підходу до формування умов створення кластеру, яка орієнтована як на забезпечення ефективності функціонування самого кластера, так і на підвищення конкурентоспроможності всіх його учасників (рис. 2).

Економічна політика забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва на мікрорівні представляє власну економічну політику щодо забезпечення конкурентоспроможності. На сучасному етапі розвитку ринкової економіки дедалі вагомніше значення набуває саме процес управління конкурентними перевагами суб'єктів інноваційного підприємництва, який визначає їх здатність до швидкої адаптації в умовах зміни середовища функціонування.

Конкурентоспроможність як внутрішній механізм ефективної діяльності суб'єкта господарювання перетворює ринок в систему чинників, що впливають на процес конкурентної боротьби, тим самим формуючи конкурентоспроможність в сфері окремого конкурентного поля. В цілому конкурентоспроможність – це відносна характеристика, яка виражає відміну розвитку окремо взятого суб'єкта інноваційного підприємництва від розвитку конкурентів за ступенем задоволення своєю діяльністю потреб споживачів і по ефективності господарсько-фінансової діяльності. Ви-

сока довгострокова конкурентоспроможність визначається придбанням конкурентних переваг на ринку в певний час. Вони забезпечують ефективне використання ресурсів, стратегічну маркетингову спрямованість і високий стратегічний потенціал підприємства, визначає систему фінансово-економічного забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва.

Досягнення конкурентних переваг на ринку в майбутньому і висока конкурентоспроможність підприємства в довгостроковому періоді можливі завдяки ефективному використанню ресурсного потенціалу, високим стратегічним можливостям відтворення ресурсного потенціалу, стратегічної маркетингової спрямованості товарної пропозиції. Зазначені складові конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємництва зумовлюють один одного.

Як було показано вище, для організації можливим напрямком забезпечення конкурентоспроможності може стати вступ в кластер. Також можлива диверсифікація діяльності суб'єктів інноваційного підприємства, яка, на нашу думку, є найбільш гнучким інструментом реагування підприємства на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі. Дослідження наукових підходів до диверсифікації діяльності суб'єктів підприємництва дозволило виділити основні види диверсифікації виробництва і збуту продукції інноваційних підприємницьких структур (табл. 1).

Диверсифікація, заснована на пропозиції нової продукції (робіт, послуг) на нових ринках, які розвивають традиційні напрямки діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва.

Диверсифікація, заснована на пропозиції на нових ринках різноманітних за своїм призначенням і областям застосування нової продукції (робіт, послуг), в тому числі не пов'язаних з попередніми видами діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва.

Диверсифікація, заснована на орієнтації виробничо-збутової діяльності суб'єктів інноваційного підприємства на відносно невеликі частини ринку з різко окресленою специфікою запитів споживачів – ніші ринку.

Висновки. Таким чином, концепція побудови економічної політики забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємства формується на макро- і мікрорівні. При цьому на кожному рівні управління необхідний особливий організаційно-економічний підхід, що забезпечує перетворення наявних ресурсів в конкурентні переваги за рахунок використання тих чи інших компетенцій (на мікрорівні – це ключові компетенції менеджменту, на макрорівні – це інституційні компетенції, засновані, наприклад, на використанні кластеризації).

Також варто відзначити, що на макрорівні економічна політика забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів інноваційного підприємства формується для створення міжнародної конкурентоспроможності

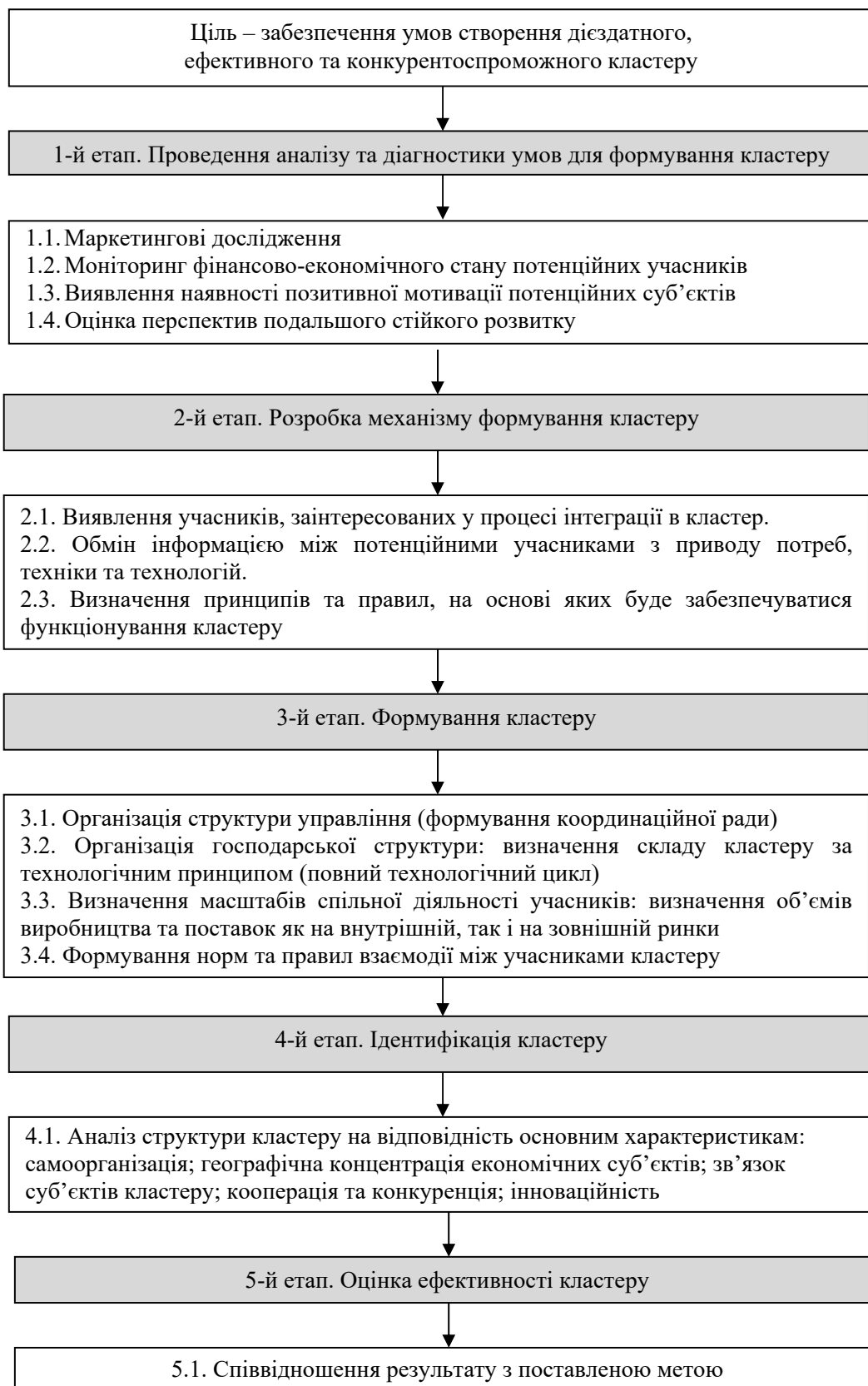

Рис. 2. Схеми формування умов створення кластера з метою забезпечення конкурентоспроможного розвитку суб'єктів інноваційного підприємництва, що входять в даний кластер

Джерело: розроблено автором

Основні види диверсифікації виробництва та збуту в рамках діяльності суб'єктів інноваційного підприємництва

Диверсифікація виробництва та збуту (формування ринку)	Об'єкти інвестування	Ефективність від впровадження	Недоліки та проблеми диверсифікації
Диверсифікація шляхом пропозиції на нових ринках нової продукції (робіт, послуг), розвиваючих традиційні напрямки діяльності даного суб'єкта інноваційного підприємництва	Маркетингові дослідження ринку. Розробка нових видів продукції (робіт, послуг). Формування системи збуту та товарообігу. Стимулювання збуту.	Збільшення загальних об'ємів реалізації продукції (робіт, послуг) в результаті охопту нових ринків та продажу нової продукції (робіт, послуг). Підвищується вірогідність отримання стабільного доходу, оскільки в залежності від зміни попиту можливо по черзі отримувати дохід за рахунок різних видів продукції (робіт, послуг)	Призводить до додаткових витрат
Диверсифікація шляхом пропозиції на нових ринках різноманітних за своїм призначенням та сферам застосування нової продукції (робіт, послуг), у тому числі не пов'язаних з попередніми видами діяльності даного суб'єкта інноваційного підприємництва	Маркетингові дослідження ринку. Розробка нових видів продукції (робіт, послуг). Формування системи збуту. Формування системи стимулювання. Підготовка та освоєння виробництва різних видів продукції (робіт, послуг)	Збільшення загальних об'ємів реалізації продукції (робіт, послуг) внаслідок охопту нових ринків та продажу нових видів продукції (робіт, послуг). Підвищується вірогідність отримання стабільного доходу, оскільки в залежності від зміни попиту можна по черзі отримувати дохід за рахунок різних видів продукції (робіт, послуг)	Основна проблема пов'язана з освоєнням різних виробництв, кожне з яких має свою специфіку, потребує залучення значних об'ємів інвестицій
Диверсифікація через орієнтацію виробничо-збутової діяльності даного суб'єкта інноваційного підприємництва на відносно невеликі частини ринку з різко окресленими специфікою запитів споживачів – ніші ринку	Маркетингові дослідження ніш ринку. Часта переорієнтація виробництва. Стимулювання та збут. Розробка нових видів продукції (робіт, послуг)	Принципова можливість використання цінової стратегії «зняття вершків», оскільки ніші ринку, як правило, представляють собою ділянки, залишені поза полем зору конкурентів	Необхідність підтримки високої оперативності та гнучкості виробничих підрозділів даного суб'єкта підприємництва, застосовуючи чого даний варіант; незначні розміри ніш ринку обмежують можливості використання даного підходу для великих суб'єктів підприємництва

країни, яка трактується як здатність країни конкурувати з іншими країнами за допомогою реалізації природного, виробничого, трудового, фінансового, інформаційного потенціалів її економічних підсистем;

здатність держави забезпечити національні суб'єкти інноваційного підприємництва можливістю отримувати конкурентні переваги в міжнародних торговельних відносинах.

Список літератури:

1. Амосов О.Ю. Оцінка потенціалу конкурентоспроможності як основного аспекту розвитку підприємства. *Проблеми економіки*. 2011. № 3. С. 79–83.
2. Жихор О.Б., Куценко Т.М. Інноваційний розвиток регіону : монографія. Київ : УБС НБУ, 2012. 251 с.
3. Заблоцький Б.Ф. Економіка й організація інноваційної діяльності : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2008. 456 с.

References:

1. Amosov O.Y. (2011) Estimation of the potential of competitiveness as the main aspect of enterprise development. *Problems of economy*, no. 3, pp. 79–83.
2. Zhykhor O.B., Kutsenko T.M. (2012) *Innovatsiynyi rozvytok region. monografia [a monograph]*. Kyiv: YBC NBU. (in Ukrainian)
3. Zablotsky B.F. (2008) *Economics and organization of innovation*. Lviv: Novyi Svit-2000. (in Ukrainian)